

**KANCELARIA
SENATU**

BIURO ANALIZ, DOKUMENTACJI
I KORESPONDENCJI

Warszawa, dnia 1 kwietnia 2020 r.

BADK.DPK.133.18.2020 MKo

P10-13/20	Data wpływu petycji 21 stycznia 2020 r.
	Data sporządzenia informacji o petycji 1 kwietnia 2019 r.

KODEKS KARNY WYKONAWCZY

TEMAT

PRAWA OSADZONEGO W ZAKŁADZIE KARNYM

WNOSZĄCY PETYCJE: petycja indywidualna

Roman Zybaczyński.

PRZEDMIOT PETYCJI:

Podjąć inicjatywę ustawodawczą dotyczącą zmiany ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny wykonawczy, w celu wprowadzenia możliwości posiadania w celi sprzętu komputerowego oraz zrównania cen w kantynach więziennych z cenami w innych punktach sprzedaży

UZASADNIENIE WNOSZĄCEGO PETYCJE:

Autor petycji w uzasadnieniu podkreśla, że decyzje o zezwoleniu na posiadanie sprzętu komputerowego bez połączenia internetowego w jednostkach penitencjarnych nie są wydawane przez dyrektorów Zakładu Karnego, choć istnieje do tego podstawa w art. 110a § 2 Kodeksu karnego wykonawczego. Wnioskodawca taką sytuację uważa za nie właściwą i postuluje jej zmianę.

Autor petycji uważa, że należy zwiększyć zakres zezwoleń oraz wprowadzić zapis, który pozwalałby osadzonemu na posiadanie w celi sprzętu komputerowego bez połączenia internetowego z możliwością dostępu do drukarki. System taki miałby umożliwić skazanym m.in. naukę tworzenia pism urzędowych oraz utrwalac znajomość obsługi komputera.

Autor petycji jest zdania, że jego postulat jest kluczowy dla resocjalizacji skazanych i ich dalszej przyszłości, gdyż osadzeni opuszczając zakład karny nie mają żadnej wiedzy na temat obsługi komputera, co w konsekwencji może znacznie komplikować dalsze życie byłych skazanych.

Autor petycji postuluje też zmianę art. 113a § 1 Kodeksu karnego wykonawczego, poprzez wprowadzenie rozwiązań ustawowych, które doprowadzą do zrównania cen artykułów spożywczych w kantynach jednostek penitencjarnych z cenami w dyskontach, marketach i innych punktach sprzedaży. Wnoszący petycje podkreślił, że ceny produktów w kantynach więziennych znacznie przewyższają ceny na rynku.

STAN PRAWNY:

Prawo do nauki zostało uznane za podstawowe prawo jednostki w aktach i konwencjach międzynarodowych m.in. w **Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka** ogłoszonej 10 grudnia 1948 r. w Paryżu, która w art. 26 ust. 1 stanowi, że każda osoba ma prawo do nauki. Nauczanie powinno być nieodpłatne, przynajmniej w zakresie kształcenia podstawowego. Ponadto, wykształcenie techniczne i zawodowe ma być powszechnie dostępne, a wykształcenie wyższe ma być dostępne na równi dla wszystkich.

Międzynarodowy Pakt Praw Gospodarczych, Społecznych i Kulturalnych z dnia 19 grudnia 1966 r. (Dz. U. z 1997 r. Nr 38, poz. 169) w art. 13 ustanawia prawo każdego do nauki. Nauczanie powinno zmierzać do pełnego rozwoju osobowości i poczucia godności ludzkiej i umacniać poszanowanie praw człowieka i podstawowych wolności. Nauka powinna umożliwiać wszystkim efektywny udział w wolnym społeczeństwie, rozwijać zrozumienie, tolerancję i przyjaźń między wszystkimi narodami i wszystkimi grupami rasowymi, etnicznymi lub religijnymi.

Protokół nr 1 do Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności sporządzony w Paryżu 20 marca 1952 r. (Dz. U z 1995 r., Nr 36, poz. 175) w art. 2 prawo do nauki ujmuje od strony negatywnej stanowiąc, że nikt nie może być pozbawiony prawa do nauki.

Konstytucja RP z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. Nr 78, poz. 483 ze zm.) w art. 32 stanowi, że wszyscy są wobec prawa równi oraz posiadają prawo do równego traktowania przez władze publiczne. Nikt nie może być dyskryminowany w życiu politycznym, społecznym lub gospodarczym z jakiegokolwiek przyczyny.

Zgodnie z art. 70 Konstytucji każdy ma prawo do nauki. Nauka do 18 roku życia jest obowiązkowa. Sposób wykonywania obowiązku szkolnego określa ustawa.

Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny wykonawczy (Dz. U. z 2020 r. poz. 523 ze zm.), dalej „k.k.w.”, w art. 7 stanowi, że skazany może zaskarżyć do sądu decyzję m.in. dyrektora zakładu karnego, aresztu śledczego, Dyrektora Generalnego Służby Więziennej z powodu jej niezgodności z prawem, jeżeli ustawa nie stanowi inaczej. Skargę na wskazane organy rozpoznaje sąd właściwy zgodnie z artykułem 3 ustawy, który może uchylić sprzeczną z prawem decyzję (art. 34).

Wykonywanie kary pozbawienia wolności ma na celu wzbudzanie w skazanym woli współdziałania w kształtowaniu jego społecznie pożądanych postaw, w szczególności poczucia odpowiedzialności oraz potrzeby przestrzegania porządku prawnego i tym samym powstrzymania się od powrotu do przestępstwa. Dla osiągnięcia celu wskazanego powyżej, prowadzi się indywidualne oddziaływanie na skazanych. W oddziaływaniu skazanych, przy poszanowaniu ich praw i wymaganiu wypełnienia przez nich obowiązków uwzględnia się przede wszystkim pracę, zwłaszcza sprzyjającą zdobywaniu odpowiednich kwalifikacji zawodowych, nauczanie, zajęcia kulturalno-oświatowe i sportowe, podtrzymywanie kontaktów z rodziną i światem zewnętrznym oraz środki terapeutyczne (art. 67).

Zgodnie z art. 78 § 2 k.k.w. Dyrektor Generalny lub dyrektor okręgowy Służby

Więziennej mogą wydawać dyrektorom zakładów karnych polecenia niezbędne dla prawidłowego i praworządnego wykonywania kary pozbawienia wolności oraz realizowania kierunków pracy resocjalizacyjnej, a także uchylać wydane przez nich decyzje sprzeczne z prawem.

Skazany ma prawo posiadać w celi dokumenty związane z postępowaniem, którego jest uczestnikiem, artykuły żywnościowe o ciężarze nieprzekraczającym 6 kg, wyroby tytoniowe, środki higieny osobistej, przedmioty osobistego użytku, zegarek, listy oraz fotografie członków rodziny i innych osób bliskich, przedmioty kultu religijnego, materiały piśmienne, notatki osobiste, książki, prasę i gry świetlicowe (art. 110a § 1).

Ponadto zgodnie z art. 110a § 1 k.k.w. Dyrektor zakładu karnego może zezwolić skazanemu na posiadanie w celi sprzętu audiowizualnego, komputerowego oraz innych przedmiotów, w tym także podnoszących estetykę pomieszczenia lub będących wyrazem kulturalnych zainteresowań skazanego, jeżeli posiadanie tych przedmiotów nie narusza zasad porządku i bezpieczeństwa obowiązujących w zakładzie karnym.

Art. 113a § 1 k.k.w. stanowi, że skazany ma prawo co najmniej trzy razy w miesiącu dokonywać zakupów artykułów żywnościowych i wyrobów tytoniowych oraz innych artykułów dopuszczonych do sprzedaży w zakładzie karnym, za jego środki pieniężne pozostające w depozycie. Kobiety ciężarne lub karmiące piersią, osadzone w zakładzie karnym, mają prawo do dokonywania dodatkowych zakupów artykułów żywnościowych.

Skazanym umożliwia się dokonanie pierwszego zakupu nie później niż trzeciego dnia roboczego po przyjęciu do zakładu karnego. Osadzeni w Zakładzie Karnym mogą otrzymać raz w miesiącu paczkę żywnościową, w skład której wchodzi artykuły żywnościowe lub wyroby tytoniowe zakupione za pośrednictwem zakładu karnego.

INFORMACJE DODATKOWE:

Do **Sejmu VIII** kadencji 19 maja 2016 r. złożono petycję (BKSP-145-81/16) o tożsamej treści jak prezentowana petycja. Komisja do Spraw Petycji na 39. posiedzeniu 5 października 2016 r. rozpatrzyła petycję i postanowiła przesłać dezyderat do Ministra Sprawiedliwości.

Komisja po dyskusji uznała, że problem narzucania wysokości cen za artykuły sprzedawane w kantynach więziennych jest wysoce istotny. Komisja tym samym przychyliła się do stanowiska Rzecznika Praw Obywatelskich, który w wystąpieniu do Ministra Sprawiedliwości oraz do Dyrektora Generalnego Służby Więziennej wskazał problem cen produktów oferowanych przez kantyny.

W opinii Biura Analiz Sejmowych do petycji, przygotowanej 29 lipca 2016 r. wskazano, że postulowane w petycji zmiany art. 110a § 2 k.k.w. nie budzą zastrzeżeń w zakresie zgodności z Konstytucją RP oraz Konwencją o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności. W odniesieniu do zmiany art. 113a § 2 k.k.w. opiniujący zauważył, że w piśmiennictwie wskazuje się, iż ciężar zadbania o właściwy poziom cen tych produktów leży po stronie administracji zakładu karnego. To ona bowiem odpowiada za rozpisany konkurs, a także za umowę z podmiotem, który będzie taki punkt sprzedaży na terenie zakładu karnego prowadził. Brak jest przeszkód prawnych, aby kwestię cen produktów określić przepisami umowy (zob. M. Zoń, *Paczki żywnościowe dla więźniów*, „Forum Penitencjarne” 2015, nr 4 s. 20-21).

Europejski Trybunał Praw Człowieka w orzeczeniu z dnia 18 czerwca 2019 r. zajął stanowisko dotyczące dostępu do komputera z internetem w trakcie odbywania kary pozbawienia wolności. Postępowanie przed Trybunałem w Strasburgu zainicjowały skargi do wniesione przez dwóch obywateli Turcji – Mehmeta Reşita Arslana oraz Orhana Bingöla (skarga nr 47121/06) – skazanych w 1993 oraz 1995 r. na kary dożywotniego pozbawienia wolności za członkostwo w zorganizowanej grupie przestępczej. W skardze do ETPC skarżący zarzucili, że poprzez odmowę udostępnienia im komputera z dostępem do internetu doszło do naruszenia ich prawa do edukacji gwarantowanego przez art. 2 protokołu nr 1 do Europejskiej Konwencji Praw Człowieka. Trybunał jednogłośnie stwierdził, że doszło do naruszenia prawa do edukacji. W uzasadnieniu, ETPC w pierwszej kolejności przywołał swoje wcześniejsze orzecznictwo, w którym stwierdził, że pozbawienie wolności pociąga za sobą wiele ograniczeń w komunikacji więźniów ze światem zewnętrznym, w tym ich możliwość dostępu do informacji. W konsekwencji z punktu widzenia trybunału gwarantujący swobodę ekspresji art. 10 EKPC nie może być interpretowany jako nakładający generalny obowiązek zapewnienia osadzonemu dostępu do internetu lub określonych stron internetowych. Prawo tureckie przewidywało jednak, że więźniowie pobierający naukę lub doksztalcający się na kursach mają prawo do dostępu do określonych urządzeń audiowizualnych, w tym kontrolowanego dostępu do internetu.

Naczelnny Sąd Administracyjny w wyroku z dnia 30 maja 2012 r. o sygn. akt I OSK 481/12 podkreślił, że osadzony w zakładzie karnym musi liczyć się z ograniczeniami swobód i wolności, które są nieodzownym elementem wykonywania kar w warunkach izolacyjnych, chociaż osobie tej co do zasady nadal przysługują wszystkie prawa i wolności gwarantowane w Konstytucji (poza prawem do wolności osobistej).

DZIAŁANIA POWIĄZANE:

Rekomendacja Nr R(89)12 Komitetu Ministrów Państw Członkowskich Rady Europy dotyczącej edukacji w więzieniu przyjęta w dniu 13 października 1989 r. podczas 429. spotkania zastępców ministrów reguluje zagadnienie edukacji w jednostkach penitencjarnych. W rekomendacji zaleca się by edukacja więźniów była podobna do edukacji dla danej grupy wiekowej w świecie zewnętrznym, a zakres możliwości edukacji więźniów był tak szeroki, jak tylko jest to możliwe. Zgodnie z pkt 3 rekomendacji, celem edukacji w więzieniu winien być rozwój danej osoby biorąc pod uwagę jej społeczny, ekonomiczny i kulturalny kontekst.

Rekomendacja Nr R(87)3 Komitetu Ministrów Państw Członkowskich Rady Europy przyjęta w dniu 12 lutego 1987 r. zawiera Europejskie Reguły Więzienne, które w systemie europejskiej ochrony praw człowieka ustanawiają kanon standardów postępowania z osobami pozbawionymi wolności. Zgodnie z regułą 65 zawartą w rekomendacji, podejmuje się wszelkie wysiłki, aby zapewnić ustalenie i wykonywanie rygorów jednostek penitencjarnych, tak żeby sprawić, że warunki życia będą odpowiadać godności ludzkiej oraz poziomowi akceptowalnemu w danym społeczeństwie. Ponadto inicjuje się czynności aby zminimalizować szkodliwe skutki uwięzienia oraz różnice między życiem więziennym, a życiem na wolności. Daje się również więźniom sposobność rozwijania umiejętności i zdolności, co zwiększy ich szanse pomyślnej readaptacji społecznej po zwolnieniu.

A zatem rygory odbywania kary powinny obejmować procedury m.in. ustalania i oceny indywidualnego postępowania oraz programów szkolenia więźniów, po pełnej konsultacji z odpowiednimi członkami personelu i z poszczególnymi więźniami, którzy powinni być zaangażowani w to tak dalece, jak jest to wykonalne.

OPRACOWAŁ

Maciej Kowalski

WICEDYREKTOR

Danuta Antoszkiewicz